

VERTROUWELIJKDE CPN EN HET INTERNATIONALE COMMUNISTISCH OVERLEGS a m e n v a t t i n g

Reeds spoedig na de opheffing van het Kominform in 1956 deed zich in de communistische beweging de behoefte gevoelen aan multilateraal en regionaal overleg tussen de communistische partijen over vraagstukken van gemeenschappelijk belang.

De conferentie van alle communistische partijen is sinds 1960 gepropageerd als het instituut dat - onder leiding van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (CPSU) - de algemene lijn van de communistische beweging dient vast te stellen.

Tussen de Westeuropese partijen vond daarnaast in de afgelopen jaren meermalen regionaal overleg plaats.

Sedert het begin van 1963 is in de communistische beweging vooral de vraag actueel in hoeverre internationaal en regionaal partijoverleg zou kunnen bijdragen tot overbrugging van het tussen Moskou en Peking bestaande geschil.

In dit verband was het van belang, dat de CPN-voorzitter Paul de Groot in een rede voor het CPN-partijbestuur op 18 juli 1963 samensprekingen van zijn partij met de communistische partij van Italië, Frankrijk en Indonesië voorstelde ter voorbereiding van regionaal partijberaad; dit zou de basis moeten leggen voor overbrugging van het bewuste geschil op een vervolgens te beleggen internationale partijconferentie.

De Groots bemiddelingsvoorstel moet mede gezien worden in het licht van zijn streven om de CPN een onafhankelijke, c.q. een "middenkoers" tussen Moskou en Peking te doen varen.

In het licht van de jongste ontwikkelingen lijkt de kans op overbrugging van het Sino-Sowjetconflict overigens bijzonder klein.

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

DE CPN EN HET INTERNATIONALE COMMUNISTISCH OVERLEG

Inleiding

In de communistische beweging zijn in de loop van 1963 herhaaldelijk en van verschillende zijden voorstellen gedaan met betrekking tot het houden van een internationale conferentie. Een dergelijke conferentie - in de stijl van die van de 81 partijen, welke in 1960 te Moskou werd gehouden - zou ten doel moeten hebben een oplossing te vinden voor de geschillen die binnen het internationale communisme zijn gerezen.

Verschillende malen hebben ook de Sowjet-Russische en Chinese leiders zich ten gunste van een dergelijke conferentie uitgesproken, zij het, dat zij daarbij wederzijds zulke voorwaarden stelden, dat de verwezenlijking van de voorstellen bij voorbaat uitgesloten werd. In de vijandige sfeer die de verhoudingen tussen de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (CPSU) en de CP-China in 1963 kenmerkte, zou een conferentie van vertegenwoordigers van Moskou-gezinde partijen met pro-Chinese partijdelegaties inderdaad slechts een geringe kans op positieve resultaten hebben ingehouden. Vooral nadat een bilateraal gesprek tussen Sowjet-Russische en Chinese delegaties (5-20 juli 1963) op een volledige mislukking was uitgelopen, leek het praktisch uitgesloten dat het conflict tussen Moskou en Peking met de hoop op gunstig resultaat voor het forum van alle communistische partijen gebracht zou kunnen worden.

De conferentie van alle communistische partijen is sinds 1960 gepropageerd als het instituut dat - uiteraard onder leiding van de CPSU - de algemene ideologische en politieke lijn van de communistische beweging dient vast te stellen. (De Verklaring van de 81 partijen van 1960 bevat een programma waaraan de gehele beweging zich heeft te houden .)

Reeds vóór 1960 was echter behoefte gebleken aan multilateraal of regionaal overleg tussen communistische partijen over kwesties van gemeenschappelijk belang, met name ter vaststelling van een gezamenlijke politiek. Nadat in 1956 het Kominform was opgeheven, waarmee de laatste formele binding tussen een aantal van de belangrijkste CP'en was weggevallen, sprak vooral Togliatti zich ten gunste van regionale conferenties uit. Hoewel de Italiaanse partijleider zijn

VERTROUWELIJK - 3 -

VERTROUWELIJK

ideeën over een polycentristisch communistische beweging - onder druk o.a. van Moskou - al spoedig moest opgeven, bleef de Italiaanse CP (PCI) van toen af aan sterk voor regionaal overleg geporteerd, zulks in tegenstelling bijvoorbeeld tot de Franse partij (PCF), die meer de nadruk bleef leggen op de eenheid van de communistische beweging met Moskou als centrum. Het verschil van opvattingen dienaangaande tussen de PCI en de PCF kwam niet alleen voort uit het verschillende karakter van deze partijen, maar waarschijnlijk ook wel uit een zekere rivaliteit.

Tussen de Westeuropese CP'en heeft verscheidene malen regionaal overleg plaatsgevonden. De Scandinavische partijen bijvoorbeeld hebben de laatste jaren regelmatig over de eigen gemeenschappelijke problemen geconfereerd. In 1959 vond te Rome een conferentie plaats van alle 17 Westeuropese CP'en en eveneens in 1959 bespraken partijdelegaties uit de zes EEG-landen te Brussel de problemen rond de Europese economische integratie.

Van 4 tot 6 maart 1963 werd te Brussel opnieuw een conferentie van de zes partijen gehouden. Ook deze keer vormde de Europese economische integratie het voornaamste agendapunt. Tijdens het overleg kwamen echter tevens verschillende voorstellen ter tafel met betrekking tot een meer regelmatig contact tussen de zes partijen. De PCI-afgevaardigden kwamen bovendien met het voorstel om nog in 1963 een conferentie van alle 17 Westeuropese partijen te houden naar het voorbeeld van die, welke in 1959 te Rome plaatsvond.

In de loop van 1963 werd deze laatste suggestie nader uitgewerkt, waarbij vooral de PCF en de PCI een belangrijke rol speelden. Zo vond omstreeks 8 september te Parijs tussen Franse en Italiaanse partijdelegaties een bespreking plaats, waaraan vermoedelijk ook vertegenwoordigers van andere Europese CP'en deelnamen. Paul de Groot, die na medio juli contact had opgenomen met de PCI en de PCF met het doel tot een uitwisseling van delegaties te komen, was bij deze bespreking tegenwoordig. Voor zover duidelijk is geworden werd op deze Parijse conferentie een voorlopige agenda opgesteld voor een te houden conferentie van alle Westeuropese CP'en. Er zou overeengekomen zijn

VERTROUWELIJK

allereerst de eigen gemeenschappelijke problemen ter discussie te stellen en pas in de tweede plaats het conflict Moskou-Peking te bespreken - en dit dan nog voor zover het verband hield met de "eigen" problemen.

Een maand na deze Parijse conferentie vond opnieuw een bijeenkomst van verschillende partijdelegaties plaats, deze keer te Stockholm (8-9 oktober). Er waren 6 CP'en vertegenwoordigd, n.l. die van Finland, Zweden, West-Duitsland, Spanje, Frankrijk en Italië.

Kort tevoren was een zodanige verslechtering van de verhouding Moskou-Peking ingetreden, dat allerwege gespeculeerd werd op een spoedige breuk. Inderdaad kon omstreeks deze tijd uit tal van aanwijzingen geconcludeerd worden, dat Moskou overwoog de CP-China tijdens een samenkomst van delegaties van alle partijen te Moskou (ter gelegenheid van de herdenking van de Oktoberrevolutie) te laten veroordelen en wellicht zelfs uit de communistische beweging te stoten. Het was echter eveneens duidelijk dat de CPSU daarbij niet op de steun van alle haar welgezinde partijen kon rekenen. Met name de CP'en van Polen en Italië en wellicht ook de Roemeense CP lieten weten geen heil te verwachten van rigoreuze maatregelen.

De Italiaanse CP wees de gedachte van een conferentie van alle partijen beslist van de hand, aangezien hiermee slechts een "waardeloos compromis" of een verergering van de situatie en wellicht zelfs een breuk het gevolg zou zijn. Onder de gegeven omstandigheden betekende dit zoveel als een afwijzing van de plannen van de CPSU-leiders, hetgeen een PCI-delegatie te Moskou trouwens ook in meer directe bewoordingen te kennen zou hebben gegeven. De Franse CP daarentegen toonde zich bereid Moskous plannen ten opzichte van Peking te steunen, hetgeen bleek uit uitspraken ten gunste van een internationale conferentie.

Tijdens de conferentie van Westeuropese partijdelegaties, die op 8 en 9 oktober te Stockholm werd gehouden, schijnen de Franse en de Italiaanse delegaties met hun verschillende opvattingen hieromtrent lijnrecht tegenover elkaar te hebben gestaan. Vermoedelijk werd in verband hiermee nog geen definitieve beslissing bereikt over de vaststelling van een datum voor de door de Italianen bepleite conferentie van Westeuropese CP'en.

VERTROUWELIJK

Het verzet van de communistische partijen van met name Italië, Polen en Roemenië tegen een geforceerde stellingname van alle Moskou-gezinde CP'en tegen de CP-China leidde er intussen toe, dat de CPSU, in plaats van beslissende stappen te ondernemen, opnieuw een meer tegemoetkomende houding jegens de CP-China aannam. Dat Peking hiervoor geen waardering bleek te hebben en tot nog scherpere aanvallen op Moskou overging betekende praktisch, dat een scheuring in de communistische beweging niet meer te voorkomen zou zijn.

De CPN speelt in deze ontwikkelingen slechts een bescheiden rol. Welke initiatieven in verband hiermee van haar zijn uitgegaan en welke houding zij ten opzichte van haar zusterpartijen inneemt, zal hieronder nader worden uiteengezet.

De CPN als "autonome" partij

De geschiedenis van de CPN leert, dat het de Nederlandse communisten door de jaren heen moeilijk is gevallen hun plaats in de communistische beweging te bepalen, in het bijzonder voor wat betreft hun verhouding tot de CPSU en tot de zusterpartijen in West-Europa.

Meermalen kwamen de Nederlandse communistenleiders, hetzij door hun nationalistische (individualistische), hetzij door hun doctrinaire instelling, met deze andere partijen, en in de twintiger jaren ook met de toenmalige Komintern, in conflict.

Het is dan ook niet verwonderlijk, dat de huidige CPN-voorzitter Paul de Groot - een der weinige in de partijleiding nog overgebleven veteranen van de vooroorlogse communistische partij - er veelvuldig blijk van gaf met deze zelfde feilen te zijn behept. De Groots karakter - hij huldigt, ook t.a.v. het partijleiderschap, zeer autoritaire opvattingen - heeft deze zwakheden nog des te duidelijker doen uitkomen.

Gezien De Groots invloed op het CPN-beleid behoeft het evenmin te verbazen dat de koers van deze partij steeds, ook na de oorlog, sterk dogmatische trekken vertoonde. De daarmee samenhangende beducht-heid voor contact met "andersdenkenden", vooral met de socialisten,

VERTROUWELIJK - 6 -

VERTROUWELIJK

verklaart voor een belangrijk deel het politiek isolement waarin de CPN, ook na de oorlog, in de Nederlandse samenleving heeft verkeerd.

De drang van de CPN-leiding naar "onafhankelijkheid" trad na de oorlog het duidelijkst aan de dag na het overlijden van Stalin - voor wie De Groot veel respect had - en in het bijzonder na de "machtsovername" van Chroestsjow en na het 20e CPSU-congres (februari 1956), dat Stalins verguizing inleidde.

Dankbaar grepen De Groot c.s. dan ook de Verklaringen van de internationale communistische conferenties van Moskou van 1957 en 1960 aan, waarin de autonomie en gelijkberechtiging van de communistische partijen werd gesanctioneerd. Dit element werd door de CPN-leiding bovenmatig geaccentueerd en aanvaard als "leitmotiv" en "vrijbrief" voor haar betrekkingen met andere communistische partijen, in het bijzonder de CPSU.

Door de "vrije" interpretatie, welke De Groot er aan gaf, moet hij de CPSU-autoriteiten menigmaal hebben geïrriteerd.

Tegen deze zelfde achtergrond moet ook de "middenkoers" tussen Moskou en Peking worden gezien, welke de CPN-leiding, bij monde van De Groot, tijdens de partijbestuurszitting van 19 juli 1963 uitstippelde. Het Sino-Sowjet-conflict werd door De Groot namelijk aangegrepen om opnieuw de "zelfstandigheid" van zijn partij te proclameren. Hierin komt in het bijzonder de verhouding van de CPN tot andere communistische partijen aan de orde, met name de relatie tot de CPSU en de Chinese CP, alsmede tot Westeuropese partijen als de Italiaanse (PCI) en de Franse (PCF).

De CPN en het regionaal overleg

Zoals de partijen, die de staatsmacht uitoefenen (i.c. de CPSU en de CP-China) zich primair laten leiden door hun nationale omstandigheden - aldus De Groot in zijn juli-rede - zo moeten ook de niet tot het oostelijke blok behorende partijen (i.c. de CPN) zich primair laten leiden door hun nationale belangen.

De CPN moet uitgaan van haar verantwoordelijkheid tegenover het eigen volk. Dit zal haar werfkracht en ook haar eenheidspolitiek

VERTROUWELIJK

ten goede komen.

De Groot riep de partijgenoten daarom op tot waakzaamheid tegen buitenlandse inmenging, in het bijzonder tegen die van Moskou en Peking. Overigens erkende hij, dat de Sowjet-Unie (de CPSU) in de internationale arbeidersbeweging de toon bleef aangeven en dat de CPN haar inspiratie bleef ontleenen aan de Russische Oktoberrevolutie.

De divergentie tussen de belangen van de "blokpartijen" en de andere stelde voor de laatste overigens niet alleen de noodzaak aan de orde van meer onafhankelijkheid - zo betoogde De Groot - maar ook van meer onderling contact.

Een afzonderlijk internationaal beraad van de partijen in "de kapitalistische landen" achtte De Groot te meer van belang omdat daarvoor "de internationale eenheid" zou kunnen worden bevorderd.

Ter voorbereiding van een dergelijke "regionale" conferentie bepleitte De Groot voorafgaand bilateraal overleg met de PCI en de PCF en voorts ook met de Partai Komunis Indonesia, de PKI.

Op de daartoe van de CPN ontvangen uitnodigingen reageerden de genoemde partijen vervolgens positief.

"Nieuw" in De Groots voorstel was overigens niet het houden van een regionale conferentie als zodanig - daarover werd men het immers reeds eens tijdens de conferentie van zes partijen te Brussel van maart 1963 - doch alleen het feit, dat daar de bemiddeling in het Sino-Sowjet-geschil ter sprake zou moeten komen. Zoekend naar de mogelijke motieven van De Groots initiatief, rijst de vraag, of de CPN-voorzitter de partij zo wellicht heeft willen verlossen uit het isolement, waarin zij zich - ook blijkens het verloop van de voornoemde Brusselse conferentie - temidden der "zes" Westeuropese partijen zelf had gemanoeuvreed. Met het oog hierop en met het oog op zijn proclamatie van onafhankelijkheid ten opzichte van Moskou zou immers nauwere aansluiting bij de PCF en /of de PCI voor de CPN van groot belang kunnen zijn.

Wellicht wilde De Groot met zijn voorstel tevens bereiken, dat hem van Frans-Italiaanse zijde zou worden vergund, te worden betrokken bij de door PCI en PCF inmiddels reeds gestarte voorbereiding van een

VERTROUWELIJK - 8 -

VERTROUWELIJK

regionale conferentie (van 17 partijen).

Overleg met PCI en PCF

Hoe het ook zij, een feit is, dat de CPN op 8 en 9 september door Paul de Groot werd vertegenwoordigd bij de Frans-Italiaanse bespreking te Parijs ter voorbereiding van een "17-partijen-conferentie". In de CPN-pers werd De Groots bezoek aan Parijs evenwel uitsluitend voorgesteld als een afvaardiging naar het jaarfeest van het PCF-dagblad "l'Humanité".

Zouden de partijen zich houden aan de in de Franse hoofdstad gemaakte afspraak, dat de agenda van een eventuele regionale conferentie primair Westeuropese politieke vraagstukken en alleen zijdelings het geschil Moskou/Peking zou vermelden, dan zou De Groots initiatief, tenderend naar "bemiddeling" in het geschil, veel van zijn betekenis verliezen.

Of De Groot de uitnodiging tot bilateraal overleg met PCI en PCF ter gelegenheid van zijn bezoek aan Parijs aan de betrokken delegaties overhandigde dan wel, of dit reeds eerder schriftelijk geschiedde, is niet met zekerheid bekend. Wel werd vernomen, dat de PCI voor een vroeger tijdstip naar Nederland werd genodigd dan de PCF.

Partijsecretaris Henk Hoekstra gaf hiervoor de verklaring, dat de CPN, die zich ideologisch in het algemeen meer verwant voelt aan de PCF dan aan de PCI, vóór het overleg met de PCF wilde weten welk standpunt de PCI innam, in Europese zaken, zowel als inzake het Sino-Sowjet-conflict, en in hoeverre daaraan te "wrikken" zou zijn.

Aangenomen moet evenwel worden, dat deze weergave slechts gedeeltelijk juist was. De CPN-leiding was immers, met de Italianen, geporteerd voor regionaal overleg en alleen vóór een internationale conferentie - als door de Fransen gepropageerd - wanneer deze kon bijdragen tot herstel van de eenheid in de communistische beweging.

De verschillen van mening tussen PCI en PCF kwamen ook tot uitdrukking in de communiqués, die na de delegatiebezoeken van de PCI (26-30 september) en van de PCF (23-27 oktober) in "De Waarheid" werden gepubliceerd. Toch konden beide communiqués in harmonie worden geacht met de inhoud van De Groots juli-rede.

VERTROUWELIJK - 9 -

VERTROUWELIJK

Het CPN/PCI-communiqué met name daar, waar het verlangen naar regionaal beraad wordt uitgesproken, het CPN/PCF- communiqué anderzijds, wanneer de EEG aan de kaak wordt gesteld en voorts gepleit wordt voor internationaal partijoverleg.

Tegelijkertijd moet evenwel worden opgemerkt, dat de verschillen in beide communiqués óók kunnen illustreren hoe gering de "eigen inspraak" van een kleine partij als de CPN is in geval van overleg met grote zusterpartijen.

Sympathie van de CPN-leiding voor de Franse partijlijn in ruimere zin - en in zoverre had Hoekstra dan gelijk - zou men misschien wél mogen afleiden uit het verschil in aanhef van de beide communiqués.

In het PCI/CPN-communiqué werd namelijk - weinig nadrukkelijk - gesproken over een "uitwisseling van meningen over de actuele problemen in kameraadschappelijke sfeer", terwijl in het PCF/CPN-communiqué daarentegen stond vermeld, dat de onderlinge besprekingen bevestigd hadden, dat de beide partijen "gelijke opvattingen" hadden over de "essentiële vraagstukken".

Dit laatste zou overigens tevens kunnen betekenen dat een verschil van mening tussen PCF en CPN over regionale samenwerking in CPN (en PCF)-ogen geen essentieel vraagstuk is.

Overleg met de PKI

Een van de vraagstukken die - zeker voor De Groot - essentieel zijn, betreft de functie van de zgn. "nationale bevrijdingsbeweging" in het revolutionaire proces, waaraan de wereld, naar communistische opvattingen, onderworpen is.

Paul de Groot is van mening, dat voor dit onderwerp in het regionaal partijoverleg, met het oog op bemiddeling in het Sino-Sowjet-geschil, een belangrijke plaats moet worden ingeruimd, daar het hierbij gaat om één van de kernpunten in het huidige conflict tussen Moskou en Peking.

De Groot meent dat de Westerse partijen - door de betekenis van de nationale bevrijdingsbeweging te accentueren - een toenadering tussen de CPSU en de CP-China zouden kunnen bevorderen.

Het is in dit verband dan ook van belang, dat in het PCF/CPN -

VERTROUWELIJK

communiqué ruime aandacht voor deze beweging wordt gevraagd: zij wordt gekenschetst als "een enorme kracht in de strijd voor de wereldvrede". PCF en CPN spraken zich daarom uit ten gunste van ondersteuning van de "bevrijdingsstrijd" en voor "actieve solidariteit" met de "nationale en democratische krachten" van reeds gedekoloniseerde landen.

Dit laatste zou voor wat de CPN betreft kunnen betekenen het nauwer aanhalen van de banden met de PKI.

In dit licht wordt ook duidelijker waarom De Groot in zijn rede van 18 juli 1963 de PKI bij het Westeuropese overleg ter overbrugging van het Sino-Sowjet-geschil wilde betrekken. De PKI werd immers - althans ten tijde van De Groots rede - geacht een zelfstandige positie in te nemen in het geschil Moskou/Peking. Aan haar oordeel terzake kon een eventuele bemiddelaar daarom veel gelegen zijn.

Een gesprek tussen de PKI en de CPN zou bovendien worden vergemakkelijkt door de tussen beide partijen bestaande "historische banden".

Bekend is ook, dat De Groot omstreeks oktober vorig jaar in partijbestuurskring het voornemen uitte de kwestie van het "neo-kolonialisme" (en daarmee: de positie van de nationale bevrijdingsbeweging) met de PKI te bespreken. Deze bespreking zou vooraf moeten gaan aan het tegenbezoek van de CPN-leiding aan de PCI, met wie - afgaande op het PCI/CPN-communiqué - deze kwestie nog niet was doorgesproken.

PKI-secretaris Njoto deelde een afgezant van de CPN in augustus 1963 mede, dat men de CPN-uitnodiging in principe wel aanvaardde, doch dat men voor het nemen van definitieve beslissingen wachtte op de terugkomst van Aidit (voorzitter PKI), die op dat moment in communistisch China verbleef.

Sindsdien vernam de CPN-leiding, voor zover bekend, evenwel niets meer van de PKI. Men moet zich dan ook afvragen of De Groots plan op dit punt nog wel gerealiseerd zal worden.

Het - mede in verband hiermee? - uitgestelde CPN-bezoek aan de PCI zou de Nederlandse partijleiding overigens nog deze maand (februari 1964) willen doen plaatsvinden. *)

*) Bedoelde delegatie is inmiddels (op 18 februari j.l.) naar Italië vertrokken.

VERTROUWELIJK

Jongste ontwikkeling

De CPN-politiek heeft sedert De Groots rede van juli 1963 praktisch geen verandering ondergaan.

Ook blijkens de zgn. "stellingen" voor het 21e CPN-congres, dat van 20-30 maart a.s. zal worden gehouden, blijft de CPN bij de bepaling van haar positie in de communistische wereldbeweging van deze rede uitgaan. Uitdrukkelijk wordt in de stellingen nogmaals de autonomie van de CPN onderstreept en elke inmenging door andere CP'en fel afgewezen. Overigens zegt de CPN bereid te zijn op basis van non-interventie met alle communistische partijen samen te werken.

Een geheel nieuw geluid is in dit verband, dat de CPN op deze grondslag ook kameraadschappelijke betrekkingen wil aanknopen met de Joegoslavische Communistenbond.

Wat het Sino-Sowjet-geschil betreft spreekt de CPN zich in de stellingen nogmaals uit tegen de algemene politieke en ideologische lijn van de CP-China. De CPN-leiding blijft echter van mening dat de discussie met de Chinezen op "overtuigende" manier moet worden gevoerd en met handhaving van "de eenheid van actie tegen de imperialisten".

De CPN spreekt zich voorts nogmaals uit voor een internationale conferentie van alle communistische partijen - op basis van de Verklaringen van Moskou van 1957 en 1960 - mits deze goed wordt voorbereid, op een juist tijdstip wordt gehouden en het herstel van de eenheid kan dienen. Over partijoverleg in regionaal (Westeupees) verband wordt in de stellingen niet met zoveel woorden gerept.

Merkwaardig in verband met het voorgaande was een uitlating van Paul de Groot tijdens de partijbestuursvergadering van 25 en 26 januari j.l., waar de voorbereiding van het a.s. CPN-congres centraal stond. De Groot verklaarde daar namelijk persoonlijk van mening te zijn - zulks kennelijk met voorbijzien van de hernieuwde verscherping van het Sino-Sowjet-conflict sedert december 1963 - dat het gevaar van een scheuring in de internationale communistische beweging achter de rug is.

Of dit alleen maar een uiting van "wishful thinking" was, valt moeilijk te zeggen; een feit is, dat de kansen op herstel van de een-

VERTROUWELIJK - 12 -

VERTROUWELIJK

heid in de communistische beweging - al of niet via een internationale conferentie van communistische partijen - op het ogenblik kleiner dan ooit lijken.

Op De Groots uitlating afgaande zijn de CPN-leiders in elk geval nog niet toe aan een bezinning op de gevolgen, welke een eventuele definitieve breuk tussen Moskou en Peking (dwz een breuk in de communistische wereldbeweging) voor de CPN zou kunnen hebben.

De toekomst

Hoewel het niet uitgesloten is, dat het Sino-Sowjet-geschil nog wel enige tijd het karakter van een onbesliste strijd zal behouden, lijkt een open en volledige breuk tussen Moskou en Peking in het licht van de laatst bekend geworden feiten op den duur toch onvermijdelijk.

In dat geval mag men verwachten, dat de hergroepering van de communistische partijen achter Moskou en Peking, die nu reeds waarneembaar is, een definitieve vorm zal aannemen.

Verlost van de steeds tot "compromissen" dwingende Chinezen, lijkt dan met name voor de CPN en de andere communistische partijen in het Westen zelfs een nauwere aansluiting bij de koers van Moskou waarschijnlijk.

Mocht de CPN-leiding zich niet goedschiks aan de nieuwe constellatie aanpassen dan zal zij waarschijnlijk met een toenemende druk van Moskou rekening moeten houden.

Overigens behoeft de nauwere binding van de desbetreffende partijen aan Moskou nog niet te betekenen, dat zij hiermede hun grotere zelfstandigheid zonder meer zouden moeten prijsgeven. Met name een partij als de PCI zou hier zeker geen genoegen mee nemen.

Het is daarom ook moeilijk te oordelen in hoeverre een nauwere aansluiting van de CPN bij de koers van Moskou haar zelfstandigheid zou aantasten en daarmee aan haar eenheidspolitiek en haar werfkracht afbreuk zou doen.

26 februari 1964

VERTROUWELIJK